

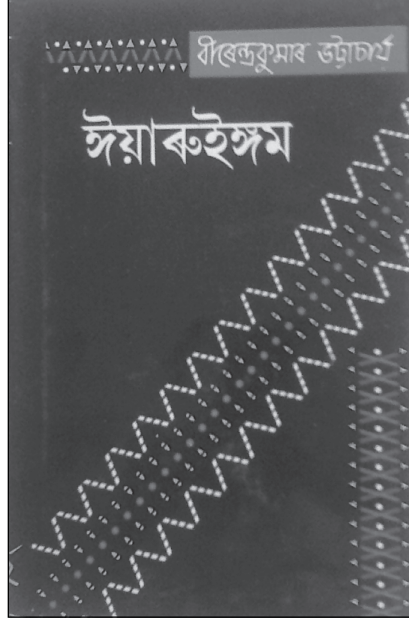
বিশ্বাঙক বিচাৰি

ড° ৰত্নোত্তমা দাস বিক্ৰম

‘বাহিৰা কিতাপ’ পঢ়ি ডাঙৰ হোৱা আন যিকোনো অসমীয়া ল’ৰা-ছোৱালীৰ দৰে ময়ো অসমীয়া সাহিত্যৰ কালজয়ী সাহিত্যৰাজি আগ বয়সতে পঢ়িছিলোঁ। তাৰে ভিতৰত আদি-কৈশোৰ কালতে পঢ়িছিলোঁ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাস ‘ঈয়াৰুইংগম’। গোথাসে হোৱা-হোৰে কিতাপ পঢ়া সেই দিনবোৰত অসমীয়াৰ উপৰিও অনেক ইংৰাজী, হিন্দী আৰু বাংলা ভাষাত লিখা কিতাপো পঢ়িছিলোঁ। অনুদিত কিতাপো আছিল দেখাৰ। সেইবোৰ কিতাপৰ অধিকাংশই এতিয়া হয়তো মনত নাই। অথবা থাকিলেও সেইবোৰ কিতাপৰ অধিকাংশই এতিয়া আৰু সেই একেই তীব্ৰতাৰে আকৰ্ষণ কৰিব নোৱাৰে। কিন্তু তাহানিতে পঢ়া সেই কিতাপবোৰৰ ভিতৰত যিবোৰে আজিকোপতি আগ্ৰহ আৰু আকৰ্ষণ অব্যাহত ৰাখিছে, তাৰে ভিতৰত ঈয়াৰুইংগমো এখন। আৰু মোৰ বিশ্বাস, এইখন উপন্যাসে মোৰ দৰে অনেকৰে মানসত সুদীৰ্ঘ কাল জুৰি প্ৰভাৱ পেলাই আহিছে।

কেইবাটাও প্ৰজন্মক একে ধৰণেই মোহাৰিষ্ট কৰি ৰাখিব পৰা উপন্যাস ঈয়াৰুইংগম প্ৰথম প্ৰকাশ পাইছিল ১৯৬০ চনত। প্ৰকাশৰ পাছৰটো বছৰতে এই উপন্যাসখনে সাহিত্য অকাডেমি বঁটা লাভ কৰিছিল। উল্লেখযোগ্য যে এই সন্মানীয় সাহিত্য বঁটাটো বুটলিবলৈ সক্ষম হোৱা এইখনেই প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস। পাছত জানিবলৈ পাইছিলোঁ যে উপন্যাসখন কিছুমান সত্য কাহিনীৰ ভিত্তিত ৰচিত আৰু উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ বিশ্বাং বাসুৰ চৰিত্ৰ। কিন্তু কোন সেই বাসুৰ চৰিত্ৰ, বিশ্বাং কোন, সেই কথা কোনোদিনে বিশেষ ভবা নাছিলোঁ। কিজানি ইমান পুৰণি উপন্যাস হোৱাটোও এই কথা ভাবি নোচোৱাৰ এটা কাৰণ। সাধাৰণতে যুদ্ধৰ পটভূমিত ৰচিত ৰাজনৈতিক উপন্যাস হিচাপেই এইখন উপন্যাসৰ আলোচনা কৰা হয় আৰু উপন্যাসখনৰ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ বিষয়ে প্ৰায় একেখিনি কথাৰে উজ্জি-পুনৰুক্তি কৰি থকা হয়। আৰু পাছলৈ উপন্যাসখনৰ বিষয়ে বিভিন্ন প্ৰবন্ধাদি পঢ়িও কিন্তু ইয়াতকৈ বৰ বেছি জানিব পৰা নাছিলোঁ। সঁচা কথা ক’বলৈ গ’লে ইয়াতকৈ বেছি উদঘাটন কৰিবলগা

কিবা আছে বুলি নিজেও ভবা নাছিলোঁ বা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা নাছিলোঁ। অসমীয়া সাহিত্যৰ লগত প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত শিক্ষক,

লেখক, সমালোচক আদি কোনো ব্যক্তিয়েও কেতিয়াও এই বিষয়ে ইয়াতকৈ অধিক আলোচনা কৰা মনত নপৰে। কিন্তু কথাবোৰ সলনি হৈছিল তেতিয়া, যেতিয়া নিজৰেই গৱেষণাৰ কামৰ কাৰণে সম্পূৰ্ণ নতুন ধৰণেৰে ঈয়াৰুইংগম ‘পঢ়িবলৈ’ নহয়, ‘অধ্যয়ন কৰিবলৈ’ আৰম্ভ কৰিলোঁ। ঈয়াৰুইংগমৰ পদ্ধতিগত পুনৰপঠনে বহুতো কথা নতুনকৈ ভাবিবলৈ আৰু অনুসন্ধান কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰি তুলিলে। তথাপি তাৰ পাছতো ঈয়াৰুইংগমৰ বিশ্বাঙক বিচাৰি যোৱাৰ কথা মোৰ মনলৈকো অহা নাছিল। কিন্তু এদিন আচৰিত এটা আকস্মিক সংযোগত মই বিশ্বাঙৰ বতৰা পাইছিলোঁ আৰু বিশ্বাঙক বিচাৰি

ওলাইছিলোঁ। এই আকস্মিক সংযোগটোৰ কথা ক’বলৈ যাওঁতে অৱশ্যে কিছু ‘অব্যক্তিগত’ কথাৰ সামান্য জেৰ টানি নানিলে কথাখিনি আধৰুৱা ৰৈ বয় আৰু আৰম্ভ কৰিবলৈও অসুবিধা।

দিল্লী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আধুনিক ভাৰতীয় ভাষা আৰু সাহিত্য অধ্যয়ন বিভাগত মই গৱেষণা কৰিছিলোঁ। ইংৰাজী মাধ্যমত মোৰ আন্তঃবিষয়ক (interdisciplinary) গৱেষণা গ্ৰন্থখন লিখি থাকোঁতে মই দুগুণে কষ্ট কৰিবলগা হৈছিল। কাৰণ ইংৰাজী বিষয়টো ভাল পাইছিলোঁ আৰু বিষয়টোত ভাল আছিলোঁ যদিও স্নাতকোত্তৰ পৰ্যন্ত ক’তো ইংৰাজী মোৰ মাধ্যম নাছিল। মাত্ৰ কটন কলেজত পঢ়ি থাকোঁতে ‘পাছ ক’ৰ্ছ’ হিচাপে পঢ়া দৰ্শনৰ বিষয়টো স্ব-ইচ্ছাৰে ইংৰাজীত লিখাৰ বাহিৰে ইংৰাজীত মই পৰীক্ষাৰ উত্তৰকাকত লিখিব লগা হোৱা নাছিল। গতিকে স্বাভাৱিকতে সম্পূৰ্ণ গৱেষণা কাৰ্য ইংৰাজী মাধ্যমত কৰাটো মোৰ কাৰণে একপ্ৰকাৰৰ প্ৰত্যাহ্বানেই আছিল বুলিব পাৰি। তদুপৰি মই নৃতত্ত্ব আৰু লোককলা অধ্যয়নৰো অনেক কথা নতুনকৈ পঢ়ি শিকি-বুজি ল’ব লগা হৈছিল। কাৰণ ঈয়াৰুইংগমৰ লগতে গোপীনাথ মহান্তিৰ ‘পৰজা’ (১৯৪৫) উপন্যাসখনৰ আলমত মণিপুৰৰ মূলতঃ উখৰুলাৰ টাংখুল নগা আৰু ওড়িশাৰ কৰাপুটৰ পৰজা, এই জনজাতি দুটাৰ অধ্যয়ন মোৰ গৱেষণাত সামৰি ল’বলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ। তাতে সেই সময়তে দিল্লী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ একেটা বিভাগতে মই প্ৰাধ্যাপকৰ পদত নিযুক্তি পোৱাত মোৰ কষ্ট আৰু দুগুণে বাঢ়িছিল। কাৰণ মই এইবাৰ স্নাতকোত্তৰ আৰু এম ফিল পৰ্যায়ৰ অনা-অসমীয়া ছাত্ৰ-

বিশ্বাং কেইছিং আৰু খুটিংলা